

אז מה עניין שמיטה? מקורות לעיון ולשיח

בימים ההם...

גיבורים בשמיטה

מדרש ילקוט שמעוני לתהלים

"ברכו ה' מלאכיו, גיבורי כח עושי דברו" (תהלים ק"ג כ).
ר' יצחק בר נפחא אמר: מי הם גיבורי הכוח? אלו שומרי שביעית
בנוהג שבעולם, אדם עושה מצווה ליום אחד,
לשבת אחת (= לשבוע אחד), לחודש אחד
שלא לכל ימות השנה?
וזה רואה את שדהו בור, את כרמו בור, ושותק.
יש לך גיבור חיל גדול מזה?

אין כסף נחשב כלום

ר' יהונתן אייבשיץ, תומים על חושן משפט ס"ז

"מה עצום מצוה זו, וטעם יש בה, ועל ידה ידע איש הישראלי אשר ימינו כצל
על הארץ וגרים ככל אבותיו, אריסי בתי אבות, ולה' הארץ ומלואה. וידע כי לא
שלימות אנושי לעסוק בקיבוץ הקנייני ולאסוף חמרים, יצבור ולא ידע
מי אוספם, כי יראה כי שבתה הארץ שבת לה', ויד הכל שוה בארץ אשר עיני ה'
בה תמיד, והוא הרומז על עולם שכולו טוב אשר שם ינוחו כל יגיעי כח מעצבם
ומעבדותם להוציא לחם מהארץ, עשיר ורש נפגשו, קטון וגדול שם הוא, ועבד
חופשי מאדוניו. והיא, שנת שביעית, שנת רצון לה', אשר ישליך אדם אלילי
כספו, ולא יאמר אלהינו למעשי ידינו, הוא היקום והרכוש, כי אז אין כסף נחשב
כלום, ולא יועיל הון ביום עברה. ולכך נוהג שמיטת קרקע וכספים בשנה ההיא..."

ללמד נפשנו במידות מעולות

בעל "ספר החינוך", מצוות פד ו-תעז:

ולכן ציוה הקב"ה להפקיד כל מה שתוציא הארץ בשנה זו, מלבד השביתה בה, כדי
שיזכור האדם, כי הארץ שמוציאה אליו הפירות בכל שנה ושנה, לא בכוחה וסגולתה
תוציא אותם, כי יש אדון עליה ועל אדוניה, וכשהוא חפץ, הוא מצווה עליו להפקירם.
ועוד יש תועלת נמצא בדבר: לקנות בזה מידת הוותרנות. כי אין נדיב כנותן מבלי
תקווה אל הגמול. ועוד יש תועלת אחר נמצא בזה: שיוסיף האדם ביטחון בד' יתברך,
כי כל המוצא עם לבבו לתת ולהפקיר לעולם כל גידולי קרקעותיו ונחלת אבותיו
הגדלים בכל שנה אחת ומלומד בכך, הוא וכל המשפחה כל ימיו, לא תחזק בו לעולם
מידת הכילות הרבה ולא מיעוט הביטחון.

ושמיטת כספים - - - ללמד נפשנו במידות מעולות: מידת הנדיבות ועין טובה
ולקבוע בלבבנו הביטחון הגדל בד' ברוך הוא. ואז תכשר נפשנו לקבל טוב מאת אדון
- הכל כלול בברכה ורחמים. וגם נמצא מזה גדר חזק ומחיצה של ברזל, להתרחק
מאד מן הגזל ומן החמדה בכל אשר לרענו, כי נישא קל וחומר בנפשותינו לאמור:
אפילו הלוויתנו ממוני והגיעה שנת השמיטה, אמרה תורה להשמיט ביד הלווה, שלא
לגזול ושלא לחמוד משלו - - - לא כל שכן שראוי לי להתרחק עד הקצה האחרון.

שבת הארץ

שמות כג ו-יא, פרשת משפטים

יש שנים תזרע את-ארצך,
ואספת את-תבואתה.
והשביתת תשמיטנה ונטשתה,
ואכלו אבני עמד,
ויתרם, תאכל חית השדה;
בן-תעשה לכרמך, לזיתך

ויקרא כ"ה ב-ז, פרשת בהר

וידבר ה' אל-משה, בהר סיני לאמר:

דבר אל-בני ישראל, ואמרת אליהם:
כי תבאו אל-הארץ, אשר אני נתן לכם,
ושבתה הארץ, שבת לה'.

יש שנים תזרע שדך,

ושש שנים תזמר ברמך,

ואספת את-תבואתה.

ובשנה השביעית, שבת שבתון יהיה לארץ
-- שבת לה'

שדך לא תזרע,

וכרמך לא תזמר.

את ספיח קצירך לא תקצור,

ואת-ענבי נזירך לא תבצר:

שנת שבתון יהיה לארץ.

והיתה שבת הארץ לכם, לאכלה--

לך, ולעבדך ולאמתך;

ולשכירך, ולתושבך הגרים עמך.

ולביתך-- ולחיה, אשר בארצך:

תהיה כל-תבואתה, לאכל. (ס)

שמיטת חובות

דברים טו, א-ב, פרשת מקץ

מקץ שבע שנים תעשה שמיטה:

וזה דבר השמיטה

שמוט כל בעל משה ידו

אשר ישה ברעהו

לא יגש את רעהו ואת אחיו

כי קרא שמיטה לה'

מי מחויב בשמיטה בכל אחד מהמקורות שלפניכם? מי הם המוטבים של השמיטה בכל מקור?

על אילו תכונות בנפש פורטת השמיטה? באילו ערכים היא נוגעת?

איפה פוגשת השמיטה את עולמכם, על מעגליו השונים?

...ובזמן הזה

כשהשמיטה שוכחת את הר סיני

הרב יעקב אריאל, פורסם במקור ראשון 29.8.2014

...כאמור, השמיטה היא מצווה חברתית ועליה לשמש מקור השראה לצמצום פערים כלכליים וקייטובים חברתיים, גם אם התומכים ברעיונות אלו מונעים, לכאורה, ממניע שונה. על-פי אמונתנו מקור הערכים המוסריים של האדם הוא בצלם האלוהים שבו. התורה קדמה לעולם. ה' הסתכל בתורה וברא את העולם, ועל פי תכנית תורנית זו נברא האדם כיצור חברתי בעל שאיפות מוסריות. (...) אין אנו מצטערים אם תוכל איזו תכונה של צדק חברתי להיבנות בלא שום ניצוץ של הכרה אלהית, מפני שאנו יודעים שעצם שאיפת הצדק, באיזו צורה שתהיה, היא בעצמה ההשפעה האלהית היותר מאירה.

שנת שבתון לכל עובד

עו"ד מני נאמן, פורסם בגלובס 23/04/2014

האתגר העומד בפנינו היום הוא לקחת את רעיון השמיטה ולהפוך אותו לרלבנטי לימינו, ימים של כלכלה מודרנית גלובלית. מכאן אני שואב את הרעיון ליישום חדשני בטיפול בסוגיית גיל הפרישה.

נתאר לעצמנו עולם שבו לאדם הייתה אפשרות לצאת לשנת שבתון אחת לשבע שנים, ולחיות באותה שנה על חשבון הפנסיה העתידית; ומנגד לדחות את גיל הפרישה בשנה כנגד כל שנת שמיטה שהוא יצא אליה. כך, היינו מקבלים תמחיל מאוזן בהרבה בין החלק השני והשלישי של החיים.

אחת לשבע שנים אדם יהיה זכאי לצאת לשנת שבתון. בשנה זו הוא יוכל ללמוד, לפתח תחביבים ולבחון קריירה חלופית. בשנה זו הוא יוכל להקדיש זמן רב יותר למשפחה, לצורכי הבית ועוד. כנגד כל שנת שמיטה שניצל האדם, תתווסף שנה לגיל הפרישה שלו (...). אמנם רבים עשויים לחשוש מלצאת לשנת שבתון כזו. מה יהא על הקידום בקריירה? מי ערב לכך שמקום עבודתי יישמר ועוד. אולם אלה הם הרעיונות העומדים בבסיס השמיטה, ואלה הם החששות שעל האדם השומט יהיה להתגבר עליהם כדי לצמוח!

שמיטה בהיי-טק

יוסי צוריה, מתוך עבדי הזמן, 2008

עקרון ההפקרה משמעו שימוש חופשי בתוצרת. בעולם ההיי-טק, ניתן להציע שבמהלך שנת השביעית כל התוכנות הקיימות בשוק תחולקנה בחינם (FreeWare) לכל דורש. כך יוכלו גם יחידים או אומות שאין ידם משגת בדרך כלל את הפיתוחים הטכנולוגיים האחרונים, להתנסות לאורך זמן בתוכנות שונות, לשפר את איכות חייהם ולצמצם את הפער הטכנולוגי בתוך החברה ובין האומות...

תנות, תחלק, תניח

אבי שגיא וידידיה שטרן, פורסם בהארץ 24.9.2007

השמיטה הישראלית היא חוויה מדכאת של החמצת רגע חסד פוטנציאלי בחיינו הלאומיים. הרעיון המקראי נהפך לזירת קרב נוספת בין פוסקי הלכה, זה באיסורו וזה בהיתרו, בלי שייתנו דעתם לאידיאה הנאצלת, המוטלת מדממת לפתחה של המדינה היהודית... בשנת השמיטה תשס"ח הדת שומטת את אחיזתה במציאות; המדינה שומטת את אופייה היהודי הייחודי; החברה שומטת את אחריותה לצדק חלוקתי מינימלי. נדרשת קואליציה אגרסיווית שתאגד כוחות חברתיים, מוסריים, תרבותיים, דתיים ולאומיים במדינה היהודית והדמוקרטית, לטובת החייאת אידיאת השמיטה. הבו לנו מנהיג דתי או אחר שיעשה מעשה הלל הזקן.

מה עניין שמיטה לצוק איתן

ג'קי לוי, פורסם בישראל היום 5.9.2014

עד לא מזמן רק דתיים דיברו על שמיטה, והם דיברו עליה במונחים צרכניים, קטנים ומוזרים שלא מעניינים אף אחד. כיאה לצרכנות דתית קטנה שהמוזרות היא נשמת אפה. העניין התנהל כחות או יותר כך: יש איזו מצווה סתומה שחבל בכלל לדבר עליה, והיא דורשת מאיתנו פעם בשבע שנים להתבונן טוב יותר באותיות הקטנטנות שעל התווית האחורית של היין והמיץ. למה? ככה! כי יש מלך בשמיים והוא לא מקבל קהל או דואר, אלא גוזר גזירות ודורש ציות מלא...

בתקופה האחרונה תיבת הדואר שלי מוצפת במידע על אינספור יוזמות ופרויקטים שמבקשים להפוך את שנת השמיטה לאתגר חברתי כלכלי של עזרה הדדית, אכפתיות סביבתית, טיפוח מודעות אקולוגית, חברתית, קהילתית ומה לא. רוב ההצעות רציניות ומקצועיות והן מניחות על השולחן גישה חדשה, אבל גם קלאסית, לאופן שבו אמורים לקרוא בספר התורה. לא מסתורין, ולא ציות עיוור על מנת לקבל פרס מאיזה מלאך או אראלה, אלא כתביעה לצאת מהאדישות וכהצעה לסדר. אם יש באמת דבר כזה "רוח ישראלית", אז ככה היא נראית כשהיא מתפרצת דרך החלון של בית המדרש הישן, ומסחררת מעל השולחן כמה דפים ישנים.

מה לדעתך מקומה של שנת השמיטה במציאות ימינו?

איך אפשר להפוך את שנת השמיטה לשנה משמעותית בחיינו, כזו שתשפיע על שש השנים שלאחריה?

איזה פעולה (או אי פעולה) אפשר לעשות כבר היום בכיוון זה?

